

ὡς λέγει ὁ Daru, ὁ Μοροζίνης ἦτορ ὁ τελευταῖος τῶν Ἐνετῶν.

Στερεθεῖσα ἡ δημοκρατία τοῦ ἐμπείρου καὶ γενναίου στρατηγοῦ τῆς δὲν ἡδυνήθη ἵνα διατηρήσῃ ἐπὶ πολὺ τὰς κατακτήσεις τῆς. Ὁ μέγας βεζύρης Κιουπρουλή-Μουσταφᾶς, ὃν οἱ Τούρκοι ἐπωνόμαζον Φαζύλ (ἐνάρετον) ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, ἐπιτρέψας τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων· ἐπροστάτευσεν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν τέως διαπραττομένων ὑπὸ τῶν ὁμοθρήσκων του φορολογίων καὶ ἀδικημάτων διὸ δικαίως ἐπωνομάσθη ὑπ' αὐτῶν πατὴρ τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ πρωτοφανὴς αὕτη διαγωγὴ ἐνὸς Μουσουλμάνου ἀντέκειτο πρὸς τὸν φανατισμὸν τῶν Ἐνετῶν, οἵτινες μάλιστα ἐν Πελοποννήσῳ ἀποκατασταθέντες, διήγειραν καθ' ἑαυτῶν ἄσπονδον θρησκευτικὸν μῖσος, μεταχειριζόμενοι τοὺς Πελοποννησίους ὡς ἀνδράποδα, εἰς ᾧ προσεπάθουν ἵνα ἐπιβάλωσι τὴν θρησκείαν των. Ὁ προβλεπτικὸς Κιουπρουλῆς, ἵνα ἐπιφέρῃ σπουδαῖον περισπασμὸν ἡλευθέρωσεν ἀπὸ τὰ κάτεργα ἓνα πειρατὴν διαβόητον, ἐκ Μάνης καταγόμενον, τὸν Λιθέριον Γερακάρην, τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν εἰς Πελοπόννησον μὲ τίτλον *πρίγκηπος τῆς Μάνης*. Ὁ διαβόητος τυχοδιώκτης τῆς Ἀφρικῆς Μετσομόρτος ἐκυρίευσεν τὴν ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν κατεχομένην Χίον. Ὁ Γερακάρης ἐκυρίευσεν πολλὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου, περιορίσας τοὺς Ἐνετοὺς εἰς τὰ φρούρια. Ἡ δημοκρατία φοβηθεῖσα αὐτὸν, διὰ πολλῶν δωρεῶν καὶ ἀξιοματίων τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς, ἀποστείλασα εἰς Στερεὰν Ἑλλάδα, ὅπου μετὰ τῶν ἀρματωλῶν διωργάνισε γενικὴν ἐπανάστασιν. Γενομένης ὅμως τῆς ἐν Καρλοβίτῃ εἰρήνης, οἱ Ἐνετοὶ διέταξαν τὸν Γερακάρην ἵνα ἐγκαταλείψῃ τὴν Στερεάν, ὅπου οἱ Τούρκοι τοσαύτας διέπραξαν ὁμότητας καὶ οἱ ἀρματωλοὶ τοσαῦτα ἔσχον τρόπαια. Μῖσος ἄσπονδον οἱ Ἕλληνες τῆς Στερεᾶς τρέφοντες κατὰ τῶν Ἐνετῶν διὰ τὴν προδοσίαν, ἐκαρὰδόκουν τὴν ὥραν πρὸς πικραδειγματικὴν ἐκδίκησιν. Ἐν ἔτει 1715 κηρυχθέντος τοῦ μετὰξὺ Τουρκίας καὶ δημοκρατίας πολέμου, οἱ ἀρματωλοὶ τῆς Στερεᾶς ὑπὸ τὸν περιβόητον Τοπάλ Ὀσμάνην τὸν Λαρισσαῖον εἰσήλασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἐντὸς βραχέος διαστήματος ἀπεδιώξαν παντελῶς τοὺς Ἐνετοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

## ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΩΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑΙ.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 53)

**Τ**Α προνόμια ταῦτα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς ζωνρὰς συζητήσεις μετὰξὺ τῶν δημοσιολόγων τῆς δεκάτης ὁγδόνος ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Μόζερ, ὁ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τῆς ἐπιστήμης τοῦ διεθνούς δικαίου (καθότι ὁ Γρότιος ἦν τλησε τὰ στοιχεῖά του εἰς τὰ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων μᾶλλον ἢ εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν του γινόμενα), ὁ Μόζερ, λέγομεν, ἐδημοσίευσεν ἀξιόλογόν τι σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον ἡ *Πρεσβεύτρια καὶ τὰ δικαιώματά της*. Ἕτεροι τινες συγγραφεῖς ἐπίσης ἀφιέρωσαν τὰς μελέτας των εἰς τὰς κυρίας τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ἀλλ' οἱ συγγραφεῖς τῆς ἐπομένης ἑκατονταετηρίδος ἐφάνησαν ἥττον φιλοφρονητικοί, καθότι μάλιστα ἀπαντῶμεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν μνεῖαν τινὰ περὶ τῶν εἰς τὴν σύζυγον τοῦ πρεσβευτοῦ χορηγουμένων προνομίων. Ἡ ἀμέλεια αὕτη ἀποδοτέα ἐν μέρει εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς σπουδαιότητος ἦν ὑπέστησαν αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις. Ἄλλοτε, μέχρι τῆς ἐν Αἰξλᾷ σαπέλλῃ συνόδου, αἱ μεγάλαι δυνάμεις, ἐξαιρουμένης τῆς Ῥωσσίας, ἀπέστελλον ἀμοιβαδὸν πρῶτου βαθμοῦ πρεσβευτάς, ὅθεν αἱ γυναῖκες τῶν ἐξόχων τούτων πολιτικῶν εἶχον μόναι δικαιώματα ἐπὶ ἐξόχων τιμῶν καὶ προνομίων. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς συνόδου μέχρι τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς, τὰ εὐρωπαϊκὰ ὑπουργεῖα ἔλαβον τὴν ἐξὶν νὰ μὴ μεταχειρίζονται εἰμὴ πρέσβεις τοῦ δευτέρου βαθμοῦ, ὧν αἱ γυναῖκες δὲν ἔχουσι νὰ παρουσιάσωσι πολὺ μεγάλους τίτλους. Ὁ σημερινὸς τῶν Γάλλων Αὐτοκράτωρ πρῶτος ἠθέλησε νὰ ἀνασυστήσῃ τὰς πρῶτας βαθμοῦ πρεσβεῖας καὶ τὸ παράδειγμα του ἠκολούθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ δυνάμεις, ἐξαιρουμένης τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Πύλης. Ἀπὸ τῆς μεταβολῆς ταύτης, τὰ δικαιώματα τῶν συζύγων τῶν πρεσβευτῶν ἐτέθησαν καὶ πάλιν ὑπὸ συζήτησιν· καὶ μάλιστα πρό τινων μηνῶν αἱ Ῥωσσικαὶ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν ἡμερησίαν τινὰ διαταγὴν τοῦ τῆς Αὐστρίας ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου, πικραγγέλλουσαν πᾶσι τοῖς στρατιώταις, τοῖς ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, ὅπως παρουσιάσωσι τὰ ὅπλα εἰς τιμὴν τῶν συζύγων τῶν ξένων πρεσβευτῶν, ὅταν αὗται μεταβαίνωσιν εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Αὐστρίας. Λέγεται δὲ, ὅτι ἡ διαταγὴ αὕτη ἐδόθη κατ' αἵτησιν τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Δουκὸς δὲ Γραμμόντ, ἐφ' ᾗς ἦδη οἱ Παρίσιοι εἶχον λάβει τὴν πρωτοβουλίαν.

Προτοῦ καθιερωθῶσιν αἱ μόνιμοι πρεσβεΐαι, οὐδεμίαν εἶχον ἀξίαν αἱ σύζυγοι τῶν πρεσβευτῶν. Ἡ μονιμότης αὕτη ἤρχισε νὰ λαμβάνη ὑπαρξιν κατὰ τὴν δεκάτην ἑκτὴν ἑκατονταετηρίδα, ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ συστήματος τῆς πολιτικῆς ἰσορροπίας, δι' οὗ προσήγγισαν ἀλλήλους οἱ ἡγεμόνες καὶ τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Αἱ μεγάλαι ἀνακλύψεις τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἡ εἰς τὸ ἐμπόριον δοθεῖσα ὠθησις, καὶ διάφοροι ἄλλαι περιστάσεις, συνεισέφερον ὅπως θεμελιωθῇ τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπερ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῇ ἄλλως ἢ διὰ τῆς ἰδρύσεως μόνιμων πρεσβειῶν. Τότε μόνον οἱ διπλωματικοὶ ἀπεσταλμένοι ἤρχισαν νὰ λαμβάνωσι μεθ' ἑαυτῶν τὰς γυναῖκας τῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς παρ' αἷς ἦσαν διαπεπιστευμένοι. Οὐδὲν τοιοῦτον ἀπαντᾷ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐκτάκτων πρεσβειῶν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καθόσον ἀναφέρει ὁ Τάκιτος ἐν τοῖς *Χρονικοῖς* αὐτοῦ, ἐθεωροῦντο δυσχερῶς οἱ ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῶν συνοδευόμενοι πρεσβευταί. Καὶ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ 1638 ἔτος, ἡ συνθήκη αὕτη πολὺ ἀπείχε τοῦ νὰ ἦναι γενικὴ καθότι ἀναγινώσκουμεν ὅτι ὁ ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας, εὐρισκόμενος ἐν *Haye*, καὶ ἰδὼν τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἰσπανίας ἀφικόμενον μετὰ τῆς συζύγου τοῦ ἰδοῦ ἐφώναζε γελῶν, *μία ἐρμαφρόδιτος πρεσβεΐα*. Ἐν τούτοις τὸ πρᾶγμα φέρει πολὺ ἀρχαιοτέραν χρονολογίαν, καὶ ἔχει βᾶσιν τὸν κατὰ τινα ἡμέραν χορηγηθέντα ἐπίσημον χαρακτῆρα εἰς σύζυγον πρεσβευτοῦ τινός, δι' ὃν ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ὑπῆρξε πηγὴ ἑτέρων πολυτίμων προνομίων. Τοῦτο συνέβη ἐν Ῥώμῃ, ἐπὶ τῆς ἀρχιερωσύνης Σίξτου τοῦ Πέμπτου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρεσβευτῆς τῆς Ἰσπανίας ἐν Ῥώμῃ ἦν ὁ κόμης Ὀλιβέρης. Ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἥτις συνόδευεν αὐτὸν, κατ' ἀρχὰς ἔζη ἐν πλήρει ἀπομονώσει, μέχρις οὗ ἐγένετο μήτηρ. Τότε ὁ πρεσβευτῆς παρεκάλετο τὸν Πάπαν νὰ χορηγήσῃ τῇ κομῇ τὴν εὐλογίαν τοῦ καὶ τὴν χάριν τοῦ ν' ἀξιωθῇ νὰ ἀσπασθῇ τὸν πόδα του (ἀποκλειστικὸν προνόμιον ἐπιφυλαττόμενον διὰ τὰς ἐξ ἡγεμόνων καταγομένας κυρίας, κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ καθαρῆς τῶν). Σίξτος ὁ πέμπτος συγκατένευσεν εἰς τοῦτο κατ' ἐξαιρέσιν, θέλων νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἰσπανίας, ὅθεν, κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀκρόασιν καθ' ἣν ἐγένετο δεκτὴ ἡ κόμισσα, ἐκάλεσεν αὐτὴν μετὰ τὸ ὄνομα «*Signora Ambassadrice*» (κυρία πρεσβεύτρια). Τὸ συμβάν τοῦτο πρῶτην φοράν ἠκούετο ἤδη, διὸ κατεπαράχθη ἄψαχ ἡ ἀριστοκρατικὴ κοινωνία

τῆς Ῥώμης. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε στιγμαῖον, καὶ ἡ κόμισσα ἀπανταχοῦ ἐχαιρετᾶτο διὰ τοῦ νέου αὐτῆς τίτλου. Παρατυχῶς τὸ ἔθιμον ἐγενικεύθη, καὶ τοῦντεῦθεν ἐπεκράτησε νὰ δίδηται εἰς τὰς γυναῖκας τῶν πρεσβευτῶν πασῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν ὁ ἐπίσημος τῆς πρεσβευτείας τίτλος. Τὸν τίτλον παρακολουθεῖ ὁ ἐπίσημος χαρακτῆρ' διότι, ἐπειδὴ οἱ πρεσβευταὶ τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἐκπροσωποῦσι τὸ πρόσωπον τοῦ κυριάρχου τῶν, οἱ δημοσιολόγοι παρεδέχθησαν ὅτι αἱ πρεσβεύτριαι ἔχουσι δικαίωμα εἰς τὴν συμμετοχὴν τοῦ ἐκπροσωπευτικοῦ τούτου χαρακτῆρος. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἐπέκτασις τῶν μεγάλων προνομίων τῶν χορηγούμενων ταῖς γυναῖξιν τῶν πρεσβειῶν, ἐνῶ αἱ γυναῖκες τῶν ἀπεσταλμένων δευτέρου, τρίτου καὶ τετάρτου βαθμοῦ (οἵτινες δὲν ἐκπροσωποῦσι τὸ ἄτομον, ἀλλὰ μόνον τὰ συμφέροντα τοῦ ἡγεμόνος) θεωροῦνται ὡς ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀνδρός τῶν, καὶ δὲν ἀπολαμβάνουσι, τοιαῦτα οὐσαι, εἰμὴ τῶν προνομίων τῶν χορηγούμενων εἰς πάντα τὰ ἄτομα τῆς οἰκίας ταύτης, εἰς τὰ τέκνα, δηλαδὴ, τοὺς γραμματεῖς, τοὺς ἀκολουθοῦντας καὶ εἰς τὸν ἱερέα τῆς πρεσβεΐας.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ τῆς ἐθιμοταξίας ζήτημα, ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Γαλλίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ΙΔ' Λουδοβίκου, αἱ πρεσβεύτριαι εἶδον τὰ πρόνομία τῶν λαμβάνοντα τὴν μεγαλειτέραν ἐπέκτασιν, ἐνῶ, ἀπεναντίας, ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Γερμανίας μόλις ἀναγνωρίζετο ὁ ἐπίσημος αὐτῶν χαρακτῆρ. Κυρίως, ὑπῆρχαν μεγάλαι διαφωναίαι μεταξὺ τῶν διαφόρων τῆς Εὐρώπης ὑπουργείων ὡς πρὸς τὰς ὀφειλομένας αὐταῖς περιποιήσεις. Ἐν τούτοις, ἐν καὶ μόνον ἦτο σαφῶς κανονισμένον, ὅτι δηλαδὴ ἡ πρεσβεύτρια, κατὰ τὴν ἄφιξιν καὶ ἀναχώρησίν της, εἶχεν, ὡς ὁ ἀνὴρ της, δικαίωμα εἰς μίαν ἐπίσημον καὶ πομπικὴν ἀκρόασιν. Δι' ἐπιθυμίαν τινος, πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος κυρίαι εἶχον τὴν ἄδειαν νὰ κάθηνται ἐν τῷ κύκλῳ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ βασιλισσῶν ἀλλ' ἡ διαβεβαίωσις αὕτη δὲν εἶναι ἀκριβής, καθότι τὸ πρόνομιον τοῦτο διεφιλονεικῆθη ἄντικρυς ὑπὸ τε τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς βασιλισσῆς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Μόξερ δίδει ἡμῖν νὰ γνωρίσωμεν λεπτομερῶς τὴν παραδεγμένην ἐθιμοταξίαν ἐν ταῖς διαφόροις αὐλαῖς τῆς Εὐρώπης. Ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Γαλλίας, ἡ πρεσβεύτρια ὠδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ τῶν πρεσβευτῶν, καὶ ἐπὶ βασιλικῆς ἀμάξης ἐφέρετο εἰς συνέντευξιν τῆς

Βασιλίσσης, όπου εὑρίσκει καὶ τὸν βασιλέα, ὅστις ἠσπάζετο τότε αὐτὴν εἰς τὸ μέτωπον. Ὅταν ἡ πρεσβεύτειρα ὑπῆβαινε εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἡ φρουρὰ παρουσίαζεν αὐτῇ τὰ ὄπλα· εἶτα ὠδηγεῖτο ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν πρεσβευτῶν, ὅπου ἤρχετο πρὸς συνοδίαν τῆς κυρία τις τῆς τιμῆς, ἥτις ἔφερον αὐτὴν ἀκολούθως εἰς τὰ τῆς βασιλίσσης δωμάτια, βαδίζουσα ἀριστερὰ τῆς πρεσβευτέρας. Ἀμα τῇ εἰσόδῳ τῆς ἡ βασιλίσσα ἀνίστατο, ἡ δὲ πρεσβεύτειρα ἔκλινε τὸ σῶμα ὡς νὰ ἤθελε νὰ γονυπετήσῃ, ἀλλ' ἡ βασιλίσσα προελάβηκε τοῦτο, καὶ ἠσπάζετο αὐτὴν εἰς τὸ μέτωπον. Τότε ἔφερον αὐτῇ μικρὸν τι θρανίον ἐφ' οὗ ἐκαθέζετο ἐν μέσῳ τῶν παρευριστομένων δουκισσῶν. Ἡ αὐτὴ τελετὴ ἐγένετο κατὰ τὰς ἀκροάσεις τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, καθ' ἃς συνήθως ἐδίδοτο καὶ συμπόσιον. Ἀφ' ἐτέρου οἱ πρεσβευταὶ εἶχον καθῆκον νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἐπισήμως τὰς βασιλικὰς πριγκιπίσας, πολλὰκις δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργόν.

Οἱ αὐτοὶ τῶν τελετῶν τύποι ἐτηροῦντο καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Ἰσπανίας, ὅπου ὁ ΙΔ'. Λουδοβίκος εἰσήγαγε τὴν ἀμοιβαιότητα τῆς ἐθιμοταξίας. Οἱ αὐτοὶ ἐπίσης ἐτηροῦντο καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, μὲ μόνον τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐκεῖ ἡ πρεσβεύτειρα δὲν εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ καθέζεται, ἀλλὰ πρὸς ἱκνοποίησιν, ἅμα τῆς πρεσβευτέρας ἀφικνουμένης ἀπέναντι τῶν Βρεττανικῶν ἀκτῶν, μία λιθυρὶς ἀπεστέλλετο ἵνα παραλάβῃ αὐτήν. Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Ρωσσίας, καθ' ὅσον φαίνεται, αἱ πρεσβεύτειραι δὲν ἦσαν δεκταὶ εἰς ἐπίσημον ἀκρόασιν πρὸ τοῦ 1762. Ἐν τῇ παπικῇ ὁμοῦ αὐτῇ ἅπασι αἱ προνομίαι αὐτῶν ἐτηροῦντο ἄκρως σεβαστὰ. Ὅτε ξένος τις πρεσβευτὴς ἐλάμβανε τὴν τῆς ἀφίξεώς του συνέντευξιν, ὁ Πάπας ἀπέστειλε τῇ συζύγῳ τοῦ διπλωμάτου τὰς προσήσεις του μετὰ τῶν εὐλογιῶν του, καὶ μετὰ ταῦτα ἐδέχετο αὐτὴν εἰς ἐπίσημον ἀκρόασιν. Τρία προσκεφάλαια διετίθεντο ὅπως τῇ χρησιμεύσῃ ἀντι' ἑδρας, ἐλαμβάνετο δὲ πλείστη πρόνοια ὅπως καὶ αἱ ἐλάχισται λεπτομέρειαι τῆς ἐθιμοταξίας τηρηθῶσι· καθότι τὸ Βατικανὸν ἀνέπτυσεν ἀκριβεστάτην μέριμναν ἐν πάσαις ταῖς ἐπιδεικτικαῖς ταύταις τελεταῖς ἃς ἔλαβεν ὡς κληρονομίαν παρὰ τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς, τῆς περιφήμου διὰ τὰς ἐν αὐτῇ τῇ σκαλιότητι των μεγαλοπρεπεῖς πομπάς.

Μολαταῦτα ἐν τῇ τῆς Βεσφαλίας συνόδῳ ἐκωνίσθησαν ὀριστικῶς αἱ τῶν πρεσβευτέρων ἀξιώσεις καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐθιμοταξίαν. Ἰδοὺ τί περὶ τούτου γράφει ὁ Μόζερ. «Αἱ πρεσβεύτειραι

ἀνεράνησαν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτῶν κατὰ τὴν ἀξιοσεβαστὸν ταύτην συνέντευξιν, καὶ ἔφερον ἐν μέσῳ διαφόρους ἀξιώσεις, αἵτινες βραδύτερον μετετράπησαν εἰς κανόνες.» Αἱ ἀξιώσεις αὗται ἀνεφέροντο εἰς τὴν ἐθιμοταξίαν ἣν αἱ πρεσβεύτειραι ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι καθιερουμένην ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις αὐτῶν σχέσεσι. Χάρις δὲ εἰς τὸ μακροχρόνιον τῆς συνόδου, αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐθιμοταξίας συζητήσεις ἐπῆλθον καταλλήλως ἵνα πληρώσωσι τὸ κενὸν ὃ ἐγέννησεν ἡ τῶν διασκαδῶσεων ἀπουσία ἀπὸ τῶν μακαρίων πόλεων τοῦ Μούνστερ καὶ Ὁσναβρούχης. Ἐκτοτε εἰσῆλθον τὸ ἔθιμον, ὃ μετὰ ταῦτα πολλαὶ ἄλλαι αὐλαὶ παρεδέχθησαν, τοῦ νὰ τηρῆται, κατὰ τὴν ἔλευσιν πρεσβευτέρας τινός, ἡ αὐτὴ ἐθιμοταξία ἥτις ἐτηρεῖτο καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ πρεσβευτοῦ. Οὗτος περιέμενε ὅπως οἱ συνάδελφοι αὐτοῦ τῷ ἀποδώσωσι προσωπικῶς ἢ καὶ δι' ἐπισκεπτηρίου τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν, καὶ ἕκαστος ἐξελήρου τὸ καθῆκον τοῦτο ὅσον τάχιστα, ἄνευ ὀρισμένης σειρᾶς. Τὰ περὶ προτεραιότητος ζητήματα δὲν εἶχον εἰσέτι καθαρῶς κανονισθῇ μετὰ τῶν διαφόρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης· τούτου ἕνεκα, συνέβαινε πολλὰκις, ὅταν πρεσβευτὴς τις ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε δίκαιον νὰ παραπονῆται διὰ τινὰ εἰς ἕτερον ἀποδοθεῖσαν ἐπίσκεψιν, κατὰ παράβασιν τῶν δικαιωμάτων του, συνέβαινε, λέγομεν, ὥστε ἐπίμονοι συζητήσεις ἐξεγερόμεναι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, νὰ καταλήγωσιν ἐνίοτε καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον μετὰ τῶν δύο ἐπικρατειῶν ὧν οἱ πρεσβευταὶ εἰσῆρχοντο εἰς πόλιν. Ὅπως σχηματίσωμεν ἰδέαν περὶ τῶν ἀτελευτητῶν τούτων ἐρίδων, αἵτινες ἐνίοτε ἐγένοντο ἀφορμὴ λίαν περιέργων σκηνῶν, ἀρκεῖ νὰ συμβουλευθῶμεν τὸν Wicquefort, εἴτε τὸ σύγγραμμα τοῦ Καλλιέρου, *Περὶ τοῦ τρόπου τοῦ διαπραγματεύεσθαι μετὰ τῶν ἡγεμόνων*. Οἱ πάπαι, καὶ πρὸ πάντων Ἰούλιος ὁ ΙΒ', ἀπεπειράθησαν πολλὰκις νὰ καταπάσῃσι τὸ σκάνδαλον τοῦτο ἐν αὐτῇ τῇ πηγῇ του, συντάσσοντες πίνακα προτεραιότητος μετὰ τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, ἀλλ' οὐδεὶς ἤθελε νὰ καθυποβληθῇ εἰς αὐτόν. Ἡ πρώτη θέσις ἀπενεμήθη ἄνευ φιλονεικίᾳ τῷ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας πρεσβευτῇ· ἀλλὰ ἡ Γαλλία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Ἀγγλία καὶ μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὴ ἡ Σουηδία διεφιλονεικῶσαν ἅπασι τὴν δευτέραν θέσιν.

Αἱ τῶν πρεσβευτῶν συζητήσεις αὗται ἐπανεληφθῆσαν ἐν τῇ τῆς Βεσφαλίας συνόδῳ ὑπὸ τῶν γυναικῶν των, μετὰ πλείοτέρας μάλιστα πικρίας

καὶ παραφορᾷ. Ὅτι ὁμῶς ἐπολλαπλασίαζε τὰ πᾶν ἐρίδων ἀντικείμενα, ἣν ὅτι ἐκάστη νεωστὶ ἀφίχθεῖσα πρεσβεύειρα ὤφειλε ν' ἀποδώσῃ τὰς πρὸς τὰς συναδέλφους τῆς κυρίας ἐπισκέψεις ἀκριβῶς κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, καθ' ἣν εἶχε δεχθῇ αὐτάς. Πρὸς τοῦτοις, ἐπειδὴ πάντες οἱ διπλωματικοὶ ἀπεσταλμένοι εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν εἰς Μόναστερ τὰς γυναῖκας τῶν, τὸ τῆς προτεραιότητος ζήτημα ἐχορήγει μυρίκας ἀφορμὰς ἐρίδων ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πόλει, ὅπου ἐπὶ τόσον χρόνον ἔμειναν ἐγκλεισμένοι. Ὁ Μόζερ δίδει ἐκτεταμένον κατὰλογον τῶν παραπόνων τῶν κυριῶν τούτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ γυνὴ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας Σερβιανοῦ διεκρίθη, καθ' ὅσον φαίνεται, ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ ἐρίζειν τάσεώς της. Ἐν ὁδοπορίᾳ εὐρισκομένη ἔτι, εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς ζωηρὰς συζητήσεις, ἐν Χάγῃ, μετὰ τῆς πριγκηπίσσης δ' Ὁράντης, ὡς πρὸς τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν, ἔφερε δὲ μετὰ ταῦτα τὰς αὐτάς καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Βερφαλλίας διαθέσεις. Οὕτω, μεθ' ἱκανῆς βιωτικότητος συνεπλάκη εἰς ἔριδα μετὰ τῆς πρεσβεύειρας τῆς Μαντούης, κομίσσης Σαναζάρ, διότι αὕτη εἶχεν ἀποδώσει πρῶτην ἐπίσκεψιν τῇ Κ. Βρόν, συζύγῳ τοῦ τῆς Ἰσπανίας πρεσβευτοῦ. Ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιέπεσεν εἰς ὁμοίαν λογομαχίαν μετὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῶν ἀνσεατικῶν πόλεων, ὅστις εἶχεν ἀρχίσει τὰς ἐπισκέψεις του ἀπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ἰσπανίας. Μετὰ τὰς φιλονεικίας ταύτας, τὰ συμπόσια κατέληγον συνήθως εἰς αἵματηρὰς μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν συμπλοκάς. Ἡ σύνοδος τῆς Νιμέγης ἐγένετο ἔξοχος δι' ἀναλόγους ἔριδας· ὁ Μόζερ ἀναφέρει σκηνὴν τινὰ λαβοῦσαν χώραν μεταξὺ τῶν πρεσβευτῶν τῆς Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ τελευταῖος εἶχε δεχθῇ πρῶτος τὴν ἐπίσκεψιν τῆς συζύγου τοῦ τῆς Σουηδίας πρεσβευτοῦ, ἀφοῦ αὕτη εἶχεν ἀναλάβει ἐκ τοῦ τοκετοῦ. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πρεσβευταὶ δὲν ἐδείκνυν ἀείποτε τὴν ἀπαιτουμένην φιλοφροσύνην ὅπως ἀποφύγῃσι τοῦ νὰ διαγωνίζωνται μετὰ τῶν κυριῶν αἵτινες ἀπῆτουν νὰ προηγῶνται. Ἡ κυρία δὲ Βρέννη ἀναφέρει ὁμοίαν φύσεως γεγὼνός, ὅπερ ἔλαβε χώραν μεταξὺ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς πρεσβεύειρας τῆς Ἀγγλίας, κατὰ τοὺς γάμους τοῦ ἀ. Καρόλου μετὰ τῆς πριγκηπίσσης Ἐνριέτης. Ὁ Γάλλος δὲν ἐπείθετο νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ συναδέλφου του θέσιν ἐν τῇ ἀμάξῃ τοῦ βασιλέως, ἣν αὕτη ἐχθύμως ἀπῆτει. Ἀνεφέρθη ὅθεν εἰς τὸν Μονάρχην, ὅστις ἀπεφάνθη κατὰ τῆς ἀξιώσεώς του, καὶ οὐ-

τω ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἱκανοποιημένον. Ἐν τῇ προηγούμενῃ ἐκατονταετηρίδι, πρῶσσοι τινὸς πρεσβευτοῦ ἡ συμπεριφορὰ ἀπέναντι πρεσβεύειρας τινὸς τῆς Δανιμαρκίας, ὑπῆρξεν ἔτι ὀλιγώτερον φιλόφρων, καθότι ἐνῷ αὕτη ἀπῆτει νὰ προηγηθῇ, ὁ αὐτὸς σπρώξας καὶ παραμερίσας ἀδιαφόρως αὐτήν, διήλθε πρὸ αὐτῆς.

Ἡ ἐν Βιέννῃ σύνοδος ἀφῆρσεν ἀπὸ τῶν πρεσβευτῶν πᾶσαν ἀφορμὴν διενέξων, εἴτε μεταξὺ τῶν, εἴτε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν πρεσβευτῶν. Διὰ τῆς πράξεως τῆς 16 μαρτίου 1815, οἱ παρὰ ταῖς διαφόροις αὐλαῖς πρέσβεις θὰ ἐλάβοντο θέσιν καθ' ἣν τάξιν ἐγένετο ἡ ἐπίσημος δόλωσις τῆς ἀφίξεώς των. Ὁ ἀπλούστατος συμβιβασμὸς, ὃν παρεδέχθησαν σήμερον πᾶσαι αἱ γραμματεῖαι, κατέπαυσε πάσας τὰς περὶ προτεραιότητος πεπαικωμένας φιλονεικίας, αἱ δὲ πρεσβεύειραι δὲν ἠδύναντο νὰ ποιήσωσιν ἄλλως ἢ νὰ καθυποβληθῶσιν εἰς τὴν νέαν τῶν πραγμάτων τάξιν. Ἄλλοτε αἱ ἀξιώσεις τῶν πρεσβευτῶν καὶ τῶν συζύγων τῶν ἦσαν ὑπὲρ τὸ δέον μεγάλαι, καὶ πλέον ἢ ἀπαξ συνέβη ν' ἀπαιτήσωσι νὰ προηγηθῶσι καὶ αὐτῶν τῶν πριγκήπων καὶ πριγκηπιστῶν τῆς αὐλῆς παρ' ἣ ἠύρισκοντο διαπεπιστευμένοι. Οἱ αὐτοκρατορικοὶ καὶ βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι ἐθεώρουν συνεχῶς ἑαυτοὺς ἀνωτέρους τῶν πριγκήπων καὶ τῶν ὑποδεχομένων αὐτοὺς ἐκλεκτόρων. Προέβαινον μάλιστα καὶ μέχρι τοῦ νὰ θέλωσι νὰ προηγῶνται τῶν καρδινάλιων, ὃ δὲ Μόζερ ἀναφέρει τὴν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐγερθεῖσαν ἔριν, τῷ 1702, μεταξὺ τοῦ καρδινάλιου Γρημάν, καὶ τῆς πρεσβεύειρας τῆς Ἰσπανίας, ἣν ἠκολούθησε τρομερὰ συμπλοκή, συναφθεῖσα εἰς τὰς τῆς Ρώμης ἀγυῖας μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν τῶν δύο οἰκιῶν. Διὰ ταῦτα τι ὁμῶς τοῦ Πάπα, ἐδόθη τῷ 1750, ἀπένειμε τὸ δικαίωμα τῆς προτεραιότητος τοῖς καρδινάλιοις. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι μεμονωμένα γεγονότα, γενικῶς δ' εἰπεῖν, αἱ πρεσβεύειραι ἤξιουν νὰ κατέχωσι μόνον θέσιν ἀμέσως μετὰ τὰς ἐξ αἵματος πριγκηπίσσης, ἥτις ἀνῆκεν αὐταῖς. Ἐν Ρώμῃ, ἐπὶ πολὺ διεφιλονεῖκουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὰς πριγκηπίσσης τῶν οἰκογενειῶν Κολόνα καὶ Οὐρσίνη. Ἡ φιλονεικία αὕτη, ἥτις ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης πρεσβεύειρας, τῆς κομήσσης Ὀλιβάρ, ἐπανελήθη κατὰ διαφόρους ἐποχάς, καὶ ἡ χώρα αὕτη ἐγένετο τὸ θέατρον πολλῶν τοιοῦτου εἶδους συγκρούσεων ἀναμέσον πρεσβευτῶν καὶ τῶν ὑψηλῆς ἀριστοκρατείας κυριῶν. Ὁ Βικεφὼρ ἀναφέρει τὴν γενομένην ῥῆ-

ξιν μεταξύ τῆς κομήσεως **Lilleroth**, γυναικὸς τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Σουηδίας καὶ τῆς κομήσεως **Horn**, ἥς ἕνεκα διημιέφθησαν πικραὶ διαφωνώσεις μεταξύ τοῦ ἀπεσταλμένου τούτου καὶ τῶν γυναικῶν στρατῶν. Οὐδεὶς κανὼν σαφὲς ὅπωςδὴποτε ὑπῆρχεν ὡς πρὸς τὴν ἀνήκουσαν τοῖς πρεσβευταῖς καὶ ταῖς γυναιξίν αὐτῶν θέσιν, εἰ καὶ πολλὰς κατέβαλλον προσπάθειάς αἱ δυνάμεις ὅπως συνεννοηθῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οὕτως ἡ θέσις τῶν πρεσβευτειρῶν, ἀπέναντι τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων καὶ τῶν γυναικῶν τῶν, ἥτο πηγὴ ἀένναος δυσχερείων. Ἡ αὐλὴ τῆς Γαλλίας ἔθετεν αὐτάς ἐν ἴσῃ μοίρᾳ· ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, οἱ ὑπουργοὶ ἀπανταχοῦ σχεδὸν προηγοῦνται τῶν πρεσβευτῶν. Ἐν ἀγγλίᾳ ὁ βαθμὸς τῶν πρεσβευτειρῶν εἶναι σαφὲς ὠρισμένος, διότι αὗται ἔπανται τῶν ἀντικομησῶν, εἰ καὶ προηγοῦνται τῶν ὑπουργῶν, τῶν μὴ ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν.

Ἐνταῦθα ἀναμιμνησκόμεθα ἀπλῶς προνομίας τινὰς ἐπὶ τῆς ἐθιμοταξίας, ἀποδιδόμενας ταῖς πρεσβευτείραις. Οὕτως, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, συγχωρεῖται αὐταῖς νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν αὐλὴν ἐπὶ ἐξαίππου ὀχλήματος, προπορευομένων τῶν ἵππῶν, καὶ νὰ φέρωσι τὸν τίτλον Ἐξοχότητος. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς Ἑρρίκου Δ' εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ εἰσερχώνται ἐποχοῦμεναι ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Λούβρου. Ἡ πρεσβευτεῖρα τῆς Βενετίας ἔχαιρεν ἐν Γαλλίᾳ τὸ εἰδικὸν προνόμιον, ἂν τυχὼν ἐγέννα, νὰ ἔχη ὡς ἀνάδοχον τοῦ τέκνου τῆς τῶν Βασιλέα, καὶ ἐλάμβανε πλούσια κατὰ τὸ βάπτισμα δῶρα. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πάπα, ταῦτα συνήθως συνίσταντο εἰς ἅγια λείψανα, ἢ εἰς ἓνα Ἄμυρον, τὰ ὁποῖα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχον πολὺ πλειοτέραν τιμὴν ἢ ὅσην θὰ εἶχον τὴν σήμερον. Τὰ ὑψηλὰ προνόμια, ἃ πρὸ ὀλίγου ἀνεφέραμεν, ἐννοεῖται καλῶς ὅτι δὲν ἐχορηγοῦντο εἰς τὰς συζύγους κατωτέρας τάξεως ἀπεσταλμένων· ἀπασαι ὁμῶς ἐλάμβανον πλείστας φιλοφρονήσεις, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδ' αὐτῶν τῶν γυναικῶν τῶν τῆς πρεσβείας γραμματέων, εἰς ἃς ἐσυγχωρεῖτο ἡ ἐν τῇ αὐλῇ εἴσοδος. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐν τῇ αὐλῇ εἴσοδος ἐνίοτε ἀπηγορεύετο καὶ εἰς αὐτάς ἐτι τὰς πρεσβευτεῖρας, εἴτε ἕνεκα ἀναρμόστου διαγωγῆς, εἴτε ἕνεκα συγκρούσεως εἰς τὰ τῆς ἐθιμοταξίας. Τοιοῦτό τι συνέβη, τῷ 1782, τῇ πρεσβευτείρᾳ τῆς Αὐστρίας εἰς Στοκχόλμην. Ἡ κυρία αὕτη, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀφίξει τῆς ἀρχόσσης, ἀπεποιήθη ν' ἀσπασθῇ τὴν χεῖρα τῆς βασιλίσσης, ἐνόσω αὐ-

τῇ, δὲν συγκατένευε νὰ τῆς ἀσπασθῇ τὴν παρειάν ἐπομένως δὲν ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν αὐλὴν. Μετ' οὐ πολὺ, συνέβη νὰ παρευρίσκηται ἡ πρεσβυτεῖρα εἰς τινα χορὸν, ἐν τινι τῆς πόλεως οἰκίᾳ, ὅπου ἐμελλε νὰ παρευρεθῇ καὶ ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια· ὅθεν ὁ τελετάρχης προσεκάλεσεν αὐτὴν ν' ἀποσυρθῇ, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἄτομον μὴ παρυσιασθὲν δὲν ἠδύνατο νὰ παρευρίσκηται ἐν συναναστροφῇ τοῦ βασιλέως ἢ τῆς οἰκογενείας του. Ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ συνήσθθη βαθέως τὴν ὕβριν ταύτην, διὸ ἀνεκάλεσε τὸν πρεσβευτὴν, καὶ ἡ θέσις ἐκεῖνη ἔμεινε κενὴ μέχρι τοῦ 1788.

Πολλάκις διηπορήθη ἂν αἱ πρεσβευτεῖραι, ὅσαι ἁμολογοῦσι διάφορον τῶν ἀνδρῶν τῶν δόγμα, ἔχουσι δικαίωμα εἰς τὸ νὰ τελῶσιν ἰδιαιτέρως τὰ τῆς λατρείας των. Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει πρακτικὴν τινα σπουδαιότητα ἰδίως εἰς τὰς χώρας οἷαι εἰσὶν ἡ Ἰσπανία, ἡ Τουρκία κλ. Τὸ τοιοῦτο προνόμιον παρεχωρήθη ταῖς πρεσβευτείραις παρὰ πάντων τῶν δημοσιολόγων ὅσοι· ἔγραψαν ἐπὶ τοιοῦτου ἀντικειμένου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος, ἐνῶ κοινῇ τῇ φωνῇ ἀπεποιήθησαν αὐτὸ εἰς τὰς συζύγους τῶν ἄλλων ἀπεσταλμένων. Ὁ λόγος δὲ εἶναι ὁ ἐπόμενος· αἱ δευτέραις τάξεως κυρίαι δὲν στηρίζουσι τὰς ἀξιώσεις των ἢ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς δυνάμει τῆς ὁποίας τάσσονται ἐν τῇ θεραπείᾳ τοῦ ἀνδρός των ἀπεσταλμένου, εἰς οὗ τὸ ἄτομον μόνον εἶναι συγκεχωρημένον νὰ τελῇ τὰ τῆς ἰδίας λατρείας, ἐν χώρᾳ ὅπου ἡ λατρεία αὕτη δὲν εἶναι συγκεχωρημένη εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτοῦ.

Αἱ τῶν ἀπεσταλμένων οἱ αἰσδὴποτε τάξεως σύζυγοι ἔχουσιν ὁμοῦ μὲ τοὺς ἀνδρας τῶν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὴ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν εἰδικὴν νομοθεσίαν τῆς χώρας, παρ' ἣ οἱ ἄνδρες αὐτῶν εὐρίσκονται διαπεπιστευμένοι. Συνέβη ὅμως πολλάκις νὰ προσβληθῇ τὸ προνόμιον τοῦτο. Οὕτω, κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα, ἡ γυνὴ τοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Σαβαυδίας ἀπεσταλμένου τῆς Ἰσπανίας ἐφυλακίσθη διὰ χρέη· Ἄμα ὅμως ἔλαβε γνῶσιν τούτου ὁ δούξ, ἔσπευσε νὰ διαταχθῇ ἡ ἀποφυλάκισις αὐτῆς, καὶ ἔγραψεν ἐπιστολὴν ἰδιόχειρον αἰτῶν συγγνώμην ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας. Ἐπίσης, τῷ 1737, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου τοῦ Nordhansen, ἡ γυνὴ τοῦ κόμητος Πλεταμβέργ, ἀπεσταλμένου τῆς Αὐτοκρατορίας, ἐξυβρίσθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κολωνίας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἠρεθίσθη πλείστον ἐκ τοῦ συμβάντος τούτου, καὶ ἔπεμψε πρὸς τὸν

Εἰς πολλὰς χώρας ὑπάρχει κανονισμένον νὰ χορηγῇται τῇ χήρᾳ διπλωματικοῦ ἀπεσταλμένου προθεσμία τις ὡς πρὸς τὴν παράτασιν τῶν προνομίων αὐτῆς. Συνήθως δὲ ἡ προθεσμία αὕτη συνίσταται εἰς ἓν ἔτος. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει, καὶ ἂν ἡ πρεσβεύτρια ἐξακολουθεῖ νὰ διαμένῃ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ξένου κυριάρχου μετὰ τὴν τοῦ

ἀνδρός της ἀνάκλησιν, ἥ καὶ ἂν κατοικῇ ὁμοῦ με αὐτόν. Ἐκπνεούσης τῆς προθεσμίας ταύτης, ἡ γυνὴ τοῦ πρεσβευτοῦ ἐναπομένει ἀπλοῦν ἄτομον, ὡς εἰ ἐπανήρχετο εἰς τὸν τόπον αὐτῆς μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἀνδρός της.

## ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ Κ. J. AMPÈRE.

### Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κ. Sainte-Beuve.

(Συνέχεια ἀπὸ φυλλ. 53.)

**Α**ΦΟΥ ἐπὶ ἐξ ὥρας ἐτρέχαμεν καλπάζοντες, ἐστάθημεν πλησίον πηγῆς τινος διὰ νὰ πῶμεν καφὲ καὶ νὰ καπνίσωμεν τὸν ναργιλέν. Ὅτε δ' ἐφιππέυσαμεν ἐκ νέου εἶδον μακρόθεν τοὺς μιναιρίδες πόλεως τινος ἥτις ἦτο ἡ Πρέχ. Ὁ Αἰφονταῖνος ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸν Baruch ἔλεγεν εἰς ὅλους: «Ἀνεγνώσατε τὸν Baruch;» Καὶ ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος νὰ εἶπω εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὰ μέρη ταῦτα τῆς Ἀνατολῆς: «Εἶδατε τὴν Πρέχ;» Ὀλίγοι ὅμως νομίζω θὰ εἶχον αὐτὸ τὸ εὐτύχημα, διότι ἡ Πρέχ εἶναι ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν συνήθως ἀκολουθοῦσιν· ἀλλ' εἰς τὰς ποριστάσεις καθὼς καὶ εἰς τὰς τέχνας κερδίζουν σχεδὸν πάντοτε οἱ ἀποκλίνοντες τῆς μεγάλης ὁδοῦ. Ἐπιμείναντες πεισματωδῶς νὰ διευθυνθῶμεν δεξιόθεν ἐκ τῆς Ἐφέσου πρὸς τὰς Σάρδεις, εἶδομεν ἐκ τούτου μίαν πόλιν καὶ χαρῶς Τουρκικὴν, θέαμα τὸ ὁποῖον οὔτε ἡ Σμύρνη οὔτε αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις μᾶς παρέσχε. Ἡ πόλις αὕτη κεῖται εἰς θέσιν θαυμασίαν· εἶναι δὲ κτισμένη ἀμφιθεατροειδῶς ἐπὶ τῆς καταφερείας ὄρους τινός, ὡς ἐκτίσθησαν εἰς τὴν ἐποχὴν των ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Μαγνησίαι· εἰς τοὺς πόδας της ἐκτείνεται πεδιάς ἐντελῶς καλλιεργημένη, ἀντικρὺ ὑφύεται ἡ μεγαλοπρεπὴς σειρὰ τοῦ Τρωῶλου, ὅπισθεν τοῦ ὁποῖου εἶναι αἱ Σάρδεις καὶ ἡ Λυδία. Ὁ Τρωῶλος, τὸ προπύργιον τῆς Λυδίας, καθὼς λέγει ὁ Αἰσχύλος μετὰ μεγάλης ἀκριβείας· διότι ἡ σειρὰ αὕτη τὸσον μεγαλοπρεπὴς εἰς τὴν θέαν, μᾶς ἐφαίνετο ἀληθὲς τεῖχος, καὶ ἐσκαπτόμεθα μὲν τινος ἀνησυχίας, πόθεν ἐμέλλομεν νὰ τὴν διέλθωμεν.

Ἡ Πρέχ ἔχει περίπου τριάκοντα χιλιάδας κατοίκων, τὰ δύο τρίτα τῶν ὁποίων εἶναι Τούρκοι, τὸ δ' ἐπίλοιπον σύγκειται ἐξ Ἀρμενίων, Ἑβραίων καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ Ἑλλήνων. Ἡ πόλις καὶ τὰ περίχωρα εἶχον τρόπον εὐπορίας καὶ εὐτυχίας δ-

στις μᾶς ἐξέπληξε. Ἐὰν ὅλαι αἱ ἐπαρχίαι τοῦ κράτους ἦσαν εἰς τόσον ἀνθηρὰν κατάστασιν, οἱ πόροι τοῦ κράτους τούτου θὰ ἦσαν ἀνώτεροι, καὶ τὸ μέλλον τῶν οἰκονομικῶν του ὀλιγώτερον ἐπίφοβον· ἀλλ' ὡς μᾶς εἶπον καὶ ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἡδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν, εἶναι φανερόν ὅτι ὁ καλὸς μας ἀπτήρ μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν τῶν πλουσιωτέρων καὶ ὠραιωτέρων μερῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Μία τῶν κυριωτέρων πηγῶν τοῦ πλούτου τῆς Πρέχ εἶναι τὸ ἐμπόριον τῶν σταφυλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κατ' ἔτος ἐξάγει πολλὰ ἑκατομμύρια. Οὗτοι εἶναι οἱ ἀμπελῶνες τοῦ Τρωῶλου περὶ τῶν ὁποίων ἀναφέρει ὁ Ὁβίδιος Vineta Timoli.

Καθόσον ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν Πρέχ, ἀληθὲς ὁδὸς ἀντικατέστησε τὰ σχολιὰ μονοπάτια, τὰ ὁποῖα διηνύσαμεν ἀπὸ τῆς Ἐφέσου, καὶ πεδιάδες καλλιεργημέναι, κῆποι, ἐξοχικαὶ οἰκίαι ἀνήγγελλον μεγάλην τινὰ πόλιν. Ἐφθίσκαμεν δὲ εἰς τὰς πρώτας οἰκίας τῆς Πρέχ εἰς ὥραν λίαν εὐνοϊκὴν. Ὁ ἥλιος πλησιάζων νὰ δύσῃ ὀπισθὲν μας προσέβαλε διὰ ζωηροτάτου φωτός ἀκτινοβόλον τινὰ σιερὰν μινκρέδων λευκοφαίων μεταξὺ τῶν κυπαρίσσεων, καὶ τὰς οἰκίας διαφοροτρόπως πεποικιλμένας καὶ ἐσπαρμένας ἐν μέσῳ ὠραιωτάτων κήπων ἐπὶ τοῦ πρασινωποῦ πλευροῦ τοῦ ὄρους καὶ εἰς τὴν γόνιμον πεδιάδα ἥτις ἐξετείνεται μακράν. Ὅλαι αἱ μορφαὶ ἦσαν ἀκομψοί, ἀλλ' αἱ ἐνδυμασίαι ἦσαν μαγευτικαὶ καὶ ἀπέστραπτον εἰς τὴν λαμπράν αὐτὴν ἀτμοσφαῖραν. Ὁ ἀστυνόμος ἄνθρωπος κακοῦ ἐξωτερικοῦ φορῶν μόνος αὐτὸς τὸ ἀγεννὲς φέσιον ἀντὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς σερβέτας, μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν χάνιον, εἶδος ξενοδοχείου, κείμενον εἰς ἐξαισίαν τινὰ θέσιν, νεώτατον, καθαρώτατον καὶ εἰς τὸ ὁποῖον εὖρομεν σοφάδες καὶ τάπητας. Ὅλα τὰ δωμάτια ἐκοινώνουν μὲ μεγάλην τινὰ στοὰν ἀνοικτὴν καὶ ὁμοιάζον πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν ἱταλῶν καλούμενα loge· δὲν εἰχομεν μὲν τὰ ἀραβουργήματα τοῦ Ῥαφαήλου, ἀλλ' ὁ ὀρίζων ὅστις μᾶς παρουσιάζετο ἐνταῦθα δὲν ἦτο κατώτερος ἐκείνου τὸν ὁποῖον θεωρεῖτε ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ Βατικάνου. Μόλις τοποθετηθέντες, ἐτρέξαμεν ταχέως ἐνόςφω σιγμῇ τινες ἡμέρας εἰσέτι ὑπελείποντο ν' ἀντιγράψωμεν ἐπιγραφὴν τινὰ τὴν ὁποίαν παρατηρήσαμεν ἐπὶ τινος μνημείου Ῥωμαϊκοῦ μεταβληθέντος εἰς κρήνην. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιχείρησις μας ἐξετελέσθη ἐν τῷ μέσῳ πολυαριθμοῦ λαοῦ λίαν προσεκτικοῦ· αἱ μελαγχροιναὶ καὶ μέλαναι μορφαὶ ἐπροχώρουν καὶ ἐτριγύριζαν πέριξ ἡμῶν μετ' ἐκπλήξεως καὶ